Stefna Háskóla Íslands um opinn aðgang

að rannsóknaniðurstöðum og lokaverkefnum

DRÖG

Háskóli Íslands leggur áherslu á að sem flestir geti notið afurða þess vísindastarfs sem unnið er innan skólans. Skólinn ætlast því til þess af akademískum starfsmönnum sínum að þeir birti fræðigreinar sínar á vettvangi þar sem aðgangur er opinn og ókeypis, svo sem í tímaritum í opnum aðgangi, safnvistun, forprentagrunnum, eða á annan hátt.

Akademískir starfsmenn skulu veita vísindasviði án endurgjalds rafrænan aðgang að lokaútgáfu vísindagreina sinna ekki seinna en á útgáfudegi. Þetta má gera með því að afhenda greinarnar á viðeigandi formi (svo sem PDF), senda krækju á veffang opins aðgangs að greinunum, eða á annan hátt samkvæmt nánari reglum. Skólanum er heimilt að vista greinarnar og gera þær aðgengilegar í opnum gagnagrunnum, s.s. Skemmunni. Gildir þetta um allar vísindagreinar ritaðar af starfsmönnum skólans, einum eða með fleiri höfundum, á þeim tíma sem þeir eru ráðnir við skólann.

Undanskildar þessum ákvæðum eru vísindagreinar sem lokið var við fyrir gildistöku þessarar samþykktar og greinar sem vinna var hafin við fyrir gildistökuna og um gilda skilmálar sem ekki falla að samþykktinni. Vísindasvið mun jafnframt undanskilja einstakar vísindagreinar frá samþykktinni, eða seinka birtingu þeirra um tiltekinn tíma, beri viðkomandi starfsmaður fram rökstudda skriflega ósk þess efnis.

Afrakstur vísindastarfs innan Háskóla Íslands kemur einnig fram í lokaverkefnum stúdenta, bæði í grunn- og framhaldsnámi. Skólinn leggur áherslu á að þessi verkefni séu gerð öllum aðgengileg eftir því sem kostur er, samkvæmt nánari reglum þar um.

Vísindasvið ber ábyrgð á túlkun samþykktarinnar, lausn ágreiningsmála og tillögum um endurbætur þegar við á. Hafa skal samráð við kennslusvið í málum sem varða lokaverkefni stúdenta. Samþykktin verður endurskoðuð innan þriggja ára og skýrsla um framkvæmd hennar kynnt fyrir akademískum starfsmönnum.

Rektor Háskóla Íslands,
prófessor Kristín Ingólfsdóttir

Reykjavík, 20. mars 2012

Tilvísun í mál:
HI11110093

Efni: Drög að stefnu Háskóla Íslands um opinn aðgang

Með tölvubréfi 15. nóvember sl. voru undirrituð skipuð í starfshóp „um mótun stefnu fyrir Háskóla Íslands um opinn aðgang að rannsóknarniðurstöðum og lokaverkefnum (Open Access)“. Með hópnum starfaði Baldvin M. Zarioh deildarstjóri á Vísindasviði. Starfshópurinn hefur haldið fimm fundi og kynnt sér ýmis gögn, m.a. Berlínaryfirlýsinguna um opinn aðgang, stefnu ýmissa erlendra háskóla, stefnu Háskólans á Bifröst, og ályktun Vísinda- og tækniráðs um opinn aðgang.

Hópurinn náði samstöðu um þær tillögur sem fylgja hér með. Í þeim hefur verið höfð hliðsjón af reglum erlendra háskóla, ekki síst Harvard, þótt vikið sé frá þeim í nokkrum ákvæðum. Í tillögunum er mótuð sú meginstefna að starfsmenn Háskólans skuli leitast við að birta rannsóknaniðurstöður sínar í opnum aðgangi, og afhenda skólanum rafrænt eintak af öllum fræðigreinum sínum til birtingar í opnum gagnagrunni. Jafnframt er lagt til að meginreglan verði sú að opinn aðgangur sé að lokaverkefnum stúdenta, þótt frá því megi gera ýmsar undantekningar.

Starfshópurinn vill vekja athygli á nokkrum atriðum sem nauðsynlegt er að huga að og taka afstöðu til í tengslum við samþykkt stefnu Háskólans á þessu sviði.

- Þessi stefnumörkun felur í sér verulega breytingu á vinnulagi og birtingarhefðum innan háskólasamfélagsins. Opinn aðgangur er tiltölulega nýtt hugtak og margir akademískir starfsmenn eru óvissir um hvað það felur í sér. Því er mikilvægt að stefnudrögin verði kynnt mjög vel innan skólans og endanleg stefna mótuð í eins góðri sátt við allt háskólasamfélagið og kostur er.

- Ljóst er að birting greina í tímaritum í opnum aðgangi getur haft umtalsverðan kostnað í för með sér – tugi eða jafnvel hundruð þúsunda króna á grein. Vitaskuld er ekki hægt að ætlast til þess að einstakir starfsmenn beri þennan kostnað. Vilji Háskólinn leggja áherslu á að starfsmenn hans birti greinar í slíkum ritum verður hann að koma til móts við þá að þessu leyti. Því er nauðsynlegt að móta reglur um hvernig það verði gert, og tryggja fé til þess.

- Margir starfsmenn eru óöruggir um hvað þeir megi gera við verk sín, hvernig túlka beri samninga sem þeir gera við útgefendur, og hvaða viðurlögum þeir kynnu að verða beittir ef útgefendur teldu þá brjóta samninga. Nauðsynlegt er að skólinn sjái starfsmönnum fyrir ítarlegum upplýsingum um þessi atriði, og geti veitt þeim góða ráðgjöf á þessu sviði. Eðlilegt er að vísindasviði verði falið að veita slíka ráðgjöf, eftir atvikum í samvinnu við lögfræðing skólans.

- Með mótun stefnu um opinn aðgang væri Háskólinn að fylgja í kjölfar fjölmargra erlendra háskóla. Slík ákvörðun hefði því engin sérstök áhrif á þau tímarit þar sem starfsmenn skólans birta greinar sínar – þau þurfa þegar að bregðast við sams konar ákvörðunum annarra skóla. Á hinn bóginn þarf að huga sérstaklega að því hvaða áhrif opinn aðgangur að greinum gæti haft á afkomu íslenskra tímarita. Ef höfundar birta greinar sínar í Skemmunni eða á heimasíðu sinni um leið og þær koma út er hugsanlegt að það hefði áhrif á áskrifendafjölda og sölumöguleika ritanna og það væri vitaskuld óheppilegt. Því er mikilvægt að haft verði gott samstarf við þessi rit og leitast verði við að framkvæmd stefnunnar verði í góðri sátt við þau, t.d. með seinkaðri birtingu greina um tiltekinn tíma ef þess er óskað.

- Fyrir liggur samþykkt háskólaráðs frá 21. febrúar 2008 um rafræn skil lokaritgerða nemenda til Landsbókasafns Íslands – Háskólabókasafns. Nauðsynlegt er að í reglum einstakra deilda verði ákvæði um rafræn skil lokaverkefna í Skemmuna og aðgang að þeim. Eðli lokaverkefna er mjög misjafnt eftir deildum; á sumum fræðasviðum geta þau verið hluti af stærra rannsóknarverkefni leiðbeinanda og mega því ekki vera í opnum aðgangi fyrr en heildarrannsóknin hefur verið birt. Sum lokaverkefni hafa einnig að geyma viðskiptaleyndarmál, viðkvæmar persónuupplýsingar, viðskiptahugmyndir eða annað efni sem eðlilegt getur verið að takmarka aðgang að. Þótt almenna stefnan verði sú að lokaverkefni verði opin er því nauðsynlegt að hægt sé að loka þeim um tiltekinn tíma, hnígi sérstök rök til þess. Hámarkslengd lokunar verði fimm ár nema sérstakar ástæður (s.s. persónuverndarsjónarmið) komi til.

Að lokum leggur starfshópurinn til að Háskóli Íslands undirriti Berlínaryfirlýsinguna.

Virðingarfyllst,

_____
Eiríkur Rögnvaldsson

_____
Áslaug Agnarsdóttir

_____
Elín Soffía Ólafsdóttir

_____
Gunnhildur Björnsdóttir

_____
Jóhanna Gunnlaugsdóttir

_____
Viðar Guðmundsson